

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Сороченко Ольги Валеріївни
«Особистісні детермінанти психологічної проникливості»,
поданої на здобуття наукового ступеня
доктора ступеня доктора філософії з психології

Актуальність теми дисертації. Рецензована дисертаційна робота присвячена вивченню проблеми, пов'язаної з розумінням психологічної проникливості як здатності людини аналізувати, інтерпретувати і прогнозувати психічні стани, емоції, мотиви та поведінку інших людей. Основна наукова проблема полягає у визначенні та дослідженні особистісних чинників (детермінант), які сприяють розвитку цієї здатності.

Актуальність теми зумовлена необхідністю відповіді на виклики сучасного суспільства, потребою у розвитку міжособистісних компетенцій та прагненням розкрити потенціал особистості для ефективної взаємодії у соціальному середовищі. Дослідження особистісних детермінант психологічної проникливості сприятиме глибшому розумінню цього явища та його ролі у житті людини.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах наукової теми кафедри загальної та диференціальної психології «Психологічні особливості життєдіяльності особистості в умовах соціально-психологічних трансформацій українського суспільства» (номер державної реєстрації: 0124U000215). Тема дисертації затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (протокол № 3 від 25 жовтня 2018 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих результатів. О.В.Сороченко чітко визначено об'єкт та предмет дослідження, мету та завдання, теоретико-методологічні засади дослідження, окреслено наукову новизну та практичну значущість результатів. Висновки та рекомендації, які

надані за результатами дослідження є достатньою мірою обґрунтовані вихідними положеннями, задіяною теоретико-методологічною основою, обранням надійних та валідних методик дослідження, репрезентативністю вибірки.

Наукова новизна отриманих результатів. За результатами розгляду дисертаційного дослідження, основних публікацій дисертантки, встановлено, що мета дослідження досягнута, а завдання виконано. Відтак, результати дисертаційного дослідження характеризуються науковою новизною. Зокрема, обґрунтовано та розкрито модель детермінації психологічної проникливості особистості, обґрунтовано та встановлено коло її особистісних детермінант, як-то: емпатія, товариськість, комунікативна креативність, толерантність, відсутність почуття провини, емоційна стабільність тощо. Важливим аспектом новизни є надання за результатами дослідження психологічної характеристики осіб, які розрізняються рівнем психологічної проникливості, що є особливо важливим в практичній роботі, у комунікативній діяльності особистості. Також дослідницею встановлено та підтверджено наближеність психологічної проникливості до інших, споріднених понять, а також уточнено функціональні характеристики та ознаки психологічної проникливості.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання отриманих результатів у програмах з розвитку психологічної проникливості (що вкрай важливо для представників професій соціономічного типу). Результати також значущі у практиці навчання та викладання, зокрема, у підготовці майбутніх психологів (можливе включення у ряд навчальних курсів). Окремої практичної значущості набувають рекомендації з розвитку психологічної проникливості, які запропоновані О.В.Сороченко та розроблена нею модель детермінації, яка актуальна для використання у практичній роботі.

Таким чином, отримані дані можуть бути застосовані в психологічному консультуванні, освіті, менеджменті, медицині та інших сферах, де ефективна міжособистісна взаємодія є ключовою. Крім того, визначення ключових особистісних чинників проникливості сприятиме створенню інструментів для її

діагностики, оцінки та корекції, що дозволить підвищити рівень емоційного інтелекту, комунікативних навичок і адаптивності особистості.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У першому розділі дисертації О.В.Сороченко здійснено аналіз здобутків світової та вітчизняної науки з проблематики, що досліджується. Узагальнено методологічні підходи до концептуалізації феномену психологічної проникливості, як системного, явища у психологічному просторі.

Розроблено структуру та модель функціонування психологічної проникливості, що враховує особистісні детермінанти та базується на використанні досвіду, антиципації, інтуїції й інших психологічних конструктів і факторів.

Визначено шість основних факторів, що мають найтісніший зв'язок із психологічною проникливістю: комунікативність, готовність до пізнавальної активності, емоційна стабільність, орієнтованість на іншого, адаптивність, а також сама психологічна проникливість як ключовий компонент.

Другий розділ дисертації містить відомості щодо організації та змісту емпіричного дослідження, а саме: обґрунтовано репрезентативну вибірку дослідження, здійснено аналіз психодіагностичного інструментарію для вимірювання психологічної проникливості, описано створений комплекс психодіагностичних методик дослідження.

У третьому розділі дисертаційного дослідження наведено результати емпіричного дослідження, зокрема, результати кореляційного, факторного та множинного регресійного аналізу, а також наведено результати якісного аналізу. Особливу увагу привертають створені авторкою психологічні «портрети» осіб із високим і низьким рівнем психологічної проникливості. Особи з високим рівнем цієї якості характеризуються легкістю, широтою та ініціативністю у спілкуванні, комунікативною креативністю та відповідною компетентністю, експресивністю, незалежністю від зовнішнього тиску, емоційною стійкістю у взаємодії, а також високим рівнем емпатії, яка проявляється в конкретних діях.

Важливим здобутком дисертаційної роботи є верифікація моделі детермінації психологічної проникливості.

Висновки дисертації містять узагальнені результати дослідження та основні результати наукового пошуку, а також напрямки подальших досліджень.

Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 4 статтях у фахових виданнях України та 6 публікаціях у збірниках тез та доповідей за результатами участі міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваги до змісту дисертації. Водночас рецензована робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних питань, на яких хотілося б зупинитися.

1. Бажано в роботі врахувати культурні або соціальні особливості, які можуть впливати на розвиток та прояви психологічної проникливості

2. В моделі: психологічної проникливості компонентами є емпатія, толерантність та інші. Разом з тим, окремим компонентом подано риси особистості. У зв'язку з цим, зауважимо, що емпатія і толерантність також є рисами особистості.

3. Висновки до розділів доволі розлогі. Вони потребують конкретизації.

У цілому дисертаційне дослідження Сороченко Ольги Валеріївни «Особистісні детермінанти психологічної проникливості» після врахування зауважень можна рекомендувати для подання в Спеціалізовану Вчену раду для захисту на здобуття ступеня доктора філософії у психологічних науках.

Загальний висновок. Рецензована робота Сороченко Ольги Валеріївни «Особистісні детермінанти психологічної проникливості» є завершеним, самостійним дослідженням, яке за своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням відповідає вимогам постанови «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ №44 від 12 січня 2022 року. Авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики практичної психології
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»

Анатолій МАССАНОВ

